

Demokratiberedningens rapport 2023

Demokratiberedningens rapport till fullmäktige 2023

Innehållsförteckning

1. Sammanfattning.....	2
2. Beskrivning av Demokratiberedningen.....	2
3. Demokratiberedningens riktade uppdrag för 2023.....	3
4. Deluppdrag 1: Analysera skillnader och utveckling av valdeltagande i Västerbotten.....	3
4.1 Metod för första deluppdraget: Analysera skillnader och utveckling av röstdeltagande i Västerbotten.....	4
4.2 Resultat av första deluppdraget: Analysera skillnader och utveckling av valdeltagande i Västerbotten.....	4
4.3 Analys av första deluppdraget: Analysera skillnader och utveckling av valdeltagande i Västerbotten.....	5
5. Deluppdrag 2: Kartlägga om det finns skillnader i Västerbotten beroende på bostadsort i synen på demokratin och fattade beslut.....	6
5.1 Metod för det andra deluppdraget: Kartlägga om det finns skillnader i Västerbotten beroende på bostadsort i synen på demokratin och fattade beslut..	6
5.2 Resultat av andra deluppdraget: Kartlägga om det finns skillnader i Västerbotten beroende på bostadsort i synen på demokratin och fattade beslut..	7
5.3 Analys av andra deluppdraget: Kartlägga om det finns skillnader i Västerbotten beroende på bostadsort i synen på demokratin och fattade beslut.....	9
6. Deluppdrag 3: Kartlägga hur regionen och kommunerna arbetar med att nå ut till underrepresenterade grupper för att stärka demokratin.....	11
6.1 Metod för det tredje deluppdraget: Kartlägga hur regionen och kommunerna arbetar med att nå ut till underrepresenterade grupper för att stärka demokratin	11
6.2 Resultat av tredje deluppdraget: Kartlägg a hur regionen och kommunerna arbetar med att nå ut till underrepresenterade grupper för att stärka demokratin	12
6.3 Analys av tredje deluppdraget: Kartlägga hur regionen och kommunerna arbetar med att nå ut till underrepresenterade grupper för att stärka demokratin	14

1. Sammanfattning

Demokratiberedningens uppdrag för 2023 har varit att analysera skillnader och utveckling i valdeltagande i Västerbotten, kartlägga om det finns skillnader i Västerbotten beroende på bostadsort i synen på demokrati och fattade beslut samt att kartlägga hur regionen och kommunerna arbetar med att nå ut till underrepresenterade grupper för att stärka demokratin.

Beredningen kan se att övergripande trender på riksnivå även följs i regionen och i kommunerna i Västerbotten. Däremot finns det en viss geografisk skillnad i länet i valdeltagande mellan kustnära valkretsar och inlandsvalkretsar, valdeltagandet är generellt lägre i inlandet. Geografisk närhet verkar ha stor betydelse för hur bra en tycker att demokratin fungerar.

Beredningen konstaterar vid enkätsvaren att många väljare i regionen saknar kunskap om regionens många olika uppdrag och att de uttrycker brist på delaktighet i demokrati mellan valen. I internationell kontext är valdeltagande i regionen väldigt högt, vilket innebär att medborgarna nyttjar sin demokratiska rätt vid valen. Många saknar dock kännedom om vilka de ledande politikerna är inom regionen. Utifrån det drar beredningen slutsatsen att förtroendevalda behöver bli mer synliga för invånarna.

Riktade insatser för att nå underrepresenterade grupper med enkätfrågorna har gett resultat. Demokratiberedningen har fått in synpunkter från ungefär lika många av det juridiska könet man som av det juridiska könet kvinna.

Uppdraget om kartläggning hur olika instanser arbetar med att nå ut till underrepresenterade grupper för att stärka demokratin, är ett stort och omfattande uppdrag. För att få en djupare kunskap inom området föreslår beredningen att få fortsätta att jobba med uppdraget under 2024.

2. Beskrivning av Demokratiberedningen

Demokratiberedningen är en beredning som organisatoriskt ligger direkt under regionfullmäktige. Beredningen består av 15 ledamöter som kommer från olika delar av hela länet. Beredningen har i uppdrag att arbeta med det årliga uppdrag som regionfullmäktige har riktat till beredningen i regionplanen. Beredningen arbetar i första hand med medborgardialoger som verktyg.

Resultatet av uppdraget redovisas årligen till fullmäktige i en rapport. I rapporten har beredningen möjlighet att även redovisa fler behov de uppmärksammat inom området demokrati, i enlighet med beredningens uppdragsbeskrivning.

I beredningens uppdragsbeskrivning står det vidare att:
Demokratiberedningen ska verka för att medborgarna ska känna förtroende för den representativa demokratin och de politiska församlingarna, dess förvaltningar och

tjänstepersoner. Det innebär att regionens medborgare ska beredas goda förutsättningar till dialog med den politiska organisationen och dess förtroendevalda för att kunna bidra till och påverka det regionala beslutsfattandet och genomförandet av fattade beslut.

I syfte att underlätta den demokratiska processen ska beredningen:

- Bidra till ökad kunskap om medborgarnas behov av åtgärder och insatser.
- Verka för att utveckla relationen mellan medborgare och deras förtroendevalda.
- Verka för att utveckla relationen mellan medborgare och det offentliga institutioner och företrädare.

Beredningen ska särskilt i sitt arbete beakta och väga in effekter av jämställdhet, jämlikhet och diskriminering.

3. Demokratiberedningens riktade uppdrag för 2023

Demokratiberedningen har i regionplanen för 2023 fått följande riktade uppdrag:

Analysera skillnader och utveckling av valdeltagande i Västerbotten. Kartlägga om det finns skillnader i Västerbotten beroende på bostadsort i synen på demokratin och fattade beslut. Kartlägga hur regionen och kommunerna arbetar med att nå ut till underrepresenterade grupper för att stärka demokratin.

Uppdragen har olika inriktningar och beredningen har, för att bättre kunna planera och genomföra uppdragen, delat upp uppdraget i tre deluppdrag. Beredningen kommer att redovisa varje deluppdrag var för sig.

- Analysera skillnader och utveckling av valdeltagande i Västerbotten, se avsnitt 4.
- Kartlägga om det finns skillnader i Västerbotten beroende på bostadsort i synen på demokratin och fattade beslut, se avsnitt 5.
- Kartlägga hur regionen och kommunerna arbetar med att nå ut till underrepresenterade grupper för att stärka demokratin, se avsnitt 6.

Demokratiberedningen har för 2023 antagit en verksamhetsplan utifrån det uppdrag som beredningen har tilldelats. Beredningen redovisar med denna rapport, arbetet med och slutsatserna av det riktade uppdrag för 2023.

4. Deluppdrag 1: Analysera skillnader och utveckling av valdeltagande i Västerbotten

4.1 Metod för första deluppdraget: Analysera skillnader och utveckling av röstdeltagande i Västerbotten

Kontakt har tagits med Länsstyrelsen Västerbotten och Valmyndigheten för information och dialog med Demokratiberedningen. Båda organisationerna avböjde då de bedömde att det inte ingår i deras uppdrag. Kontakt togs i stället med tjänsteperson från Statistiska centralbyrån som har informerat och fört dialog med beredningen. Då presenterades mycket generellt valstatistik som kunde appliceras på hela landet, så även på Västerbotten.

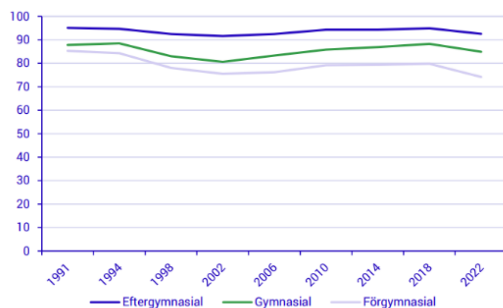
För att kunna analysera skillnader och utvecklingen av röstdeltagandet i Västerbotten lite djupare, har flera slagningar gjorts i SCB:s statistikdatabas. Resultaten har sedan jämförts och analyserats.

4.2 Resultat av första deluppdraget: Analysera skillnader och utveckling av valdeltagande i Västerbotten

Tjänsteperson från statistiska centralbyrån presenterade generell valstatistik, som ser lika ut i princip över hela landet.

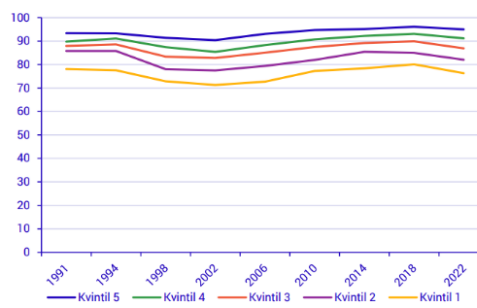
Valdeltagandet har generellt minskat med 3–4 % i landet, trenden är densamma för riksdagsvalet, regionvalet och det kommunala valet. Riksdagsvalet hade dock några procentenheter högre deltagande än de andra två valen.

En tydlig trend är att förtidsröstandet fortsätter att öka. Andelen personröster har minskat med några procent från och med valet 2010. Det finns tydliga skillnader i valdeltagande utifrån utbildningsnivå, inkomstnivå och födelse-land. Personer med högre utbildningsnivå har ett högre valdeltagande, och liksom de personer med högst inkomst det högsta valdeltagandet.

Källa: SCB:s valstatistik

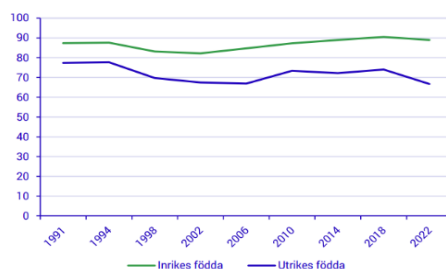
Bild 1: Bilden visar valdeltagande i riksdagsval 18-74 år.

Källa: SCB:s valstatistik
Kommentar: Inkomstuppgifterna är hämtade från SCB:s inkomst- och taxeringsregister (IOT).

Bild 2: Bilden visar valdeltagande i riksdagsval efter inkomstkvintil, i procent.

Det är också ett lägre valdeltagande bland utrikesfödda personer. Valdeltagandet bland de utrikesfödda ökar ju längre tid de har vistats i Sverige. Här spelar också familjesituationen in och exempelvis om en eller bägge föräldrarna är födda utrikes.

Källa: SCB:s valstatistik

Bild 3: Bilden visar valdeltagande i riksdagsvalet 1991-2022 efter inrikes- eller utrikesfödda, i procent.

Invånare i Västerbottens län har ett något högre valdeltagande i riksdagsvalet jämfört med riket. Valdeltagande utifrån kommun skiljer sig åt, se nedan

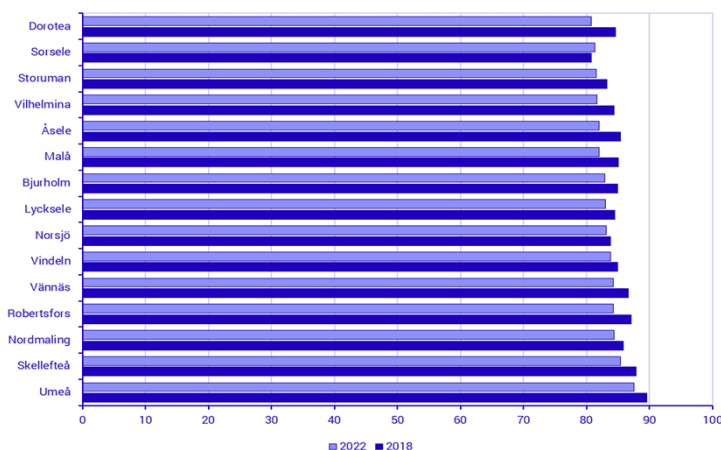

Bild 4: Bilden visar valdeltagande i riksdagsval 2018 och 2022, i procent.

4.3 Analys av första deluppdraget: Analysera skillnader och utveckling av valdeltagande i Västerbotten

Vi kan utifrån statistikmaterial från SCB konstatera att både regionvalet i Västerbotten samt valet till våra 15 kommuner i stort följer trenden över riket generellt med ett minskat valdeltagande. Mindre variationer finns mellan enskilda kommuner i regionen men överlag följer det trenden i stort. Vad som är särskilt viktigt att notera är de kommuner i Västerbotten som har klart lägre valdeltagande än andra kommuner. För exempel så ligger Sorsele 74,9% och Åsele 75,3% klart lägre än framför allt kustnära kommuner som Umeå 83,8%, Skellefteå 82%, Robertsfors 81%, se tabell under resultat 4.2.

Vi kan se en tydlig geografisk skillnad i valdeltagande i Västerbotten där kustnära kommuner har ett generellt högre valdeltagande mot inlandskommuner som har ett lägre deltagande.

Utifrån statistiken konstaterar vi att trots att regionvalet många gånger benämns för att vara "det bortglömda valet" så skiljer det inte särskilt mycket i valdeltagande mellan kommunfullmäktige och regionfullmäktige. Så de som nyttjar sin rösträtt tycks ändå rösta i alla tre valen, det vill säga i riksdagsval, regionval och kommunalval.

5. Deluppdrag 2: Kartlägga om det finns skillnader i Västerbotten beroende på bostadsort i synen på demokratin och fattade beslut

5.1 Metod för det andra deluppdraget: Kartlägga om det finns skillnader i Västerbotten beroende på bostadsort i synen på demokratin och fattade beslut

Demokratiberedningen har tillsammans tagit fram ett antal frågor, för dialog med medborgarna, för att få svar på uppdraget. Beredningen har använt sig av flera olika metoder: digital medborgarenkät med QR-kod, medborgarenkät på papper, samt fysiska medborgardialoger. Samma frågebatteri har använts vid de olika metoderna. För mer information om frågorna, se bilaga 1.

Den digitala enkäten har marknadsförts genom spridning via sociala medier, uppsättning av affischer runt om i länet och utdelning av QR-koder. Riktad annonsering har gjorts på Facebook och Instagram. Annonseringen var riktad mot män samt mot invånare i Åsele och Sorsele kommuner, Anderstorpområdet i Skellefteå och Ersbodaområdet i Umeå. Det har varit stora problem att få den riktade annonseringen godkänd av Facebook på grund av deras annonseringspolicy inom "sociala frågor, val eller politik", vilket gjorde att annonseringen kom i gång i mitten av maj.

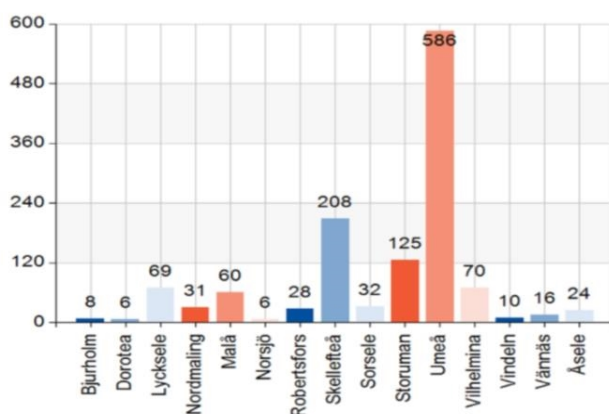

Bild 6: Bilden visar geografisk fördelning av enkätens respondenter

Den digitala enkäten har sammanlagt varit öppen mellan 29 mars och 4 juni 2023, det vill säga i drygt 2 månader. Svaren från de analoga enkäterna och de fysiska medborgardialogerna har lags in i de digitala enkätsvaren.

Sammanlagt har totalt 1279 personer från hela länet svarat på frågorna. Av respondenterna har drygt 46 % det juridiska könet man och knapp 54 % har det juridiska könet kvinna. Åldersfördelning samt utbildningsnivå framgår av graferna nedanför.

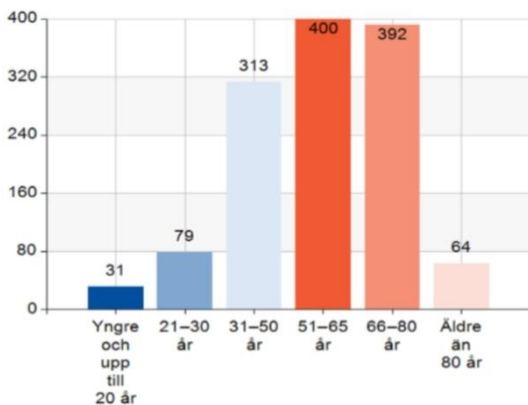

Bild 7: Grafen visar respondenternas åldersfördelning

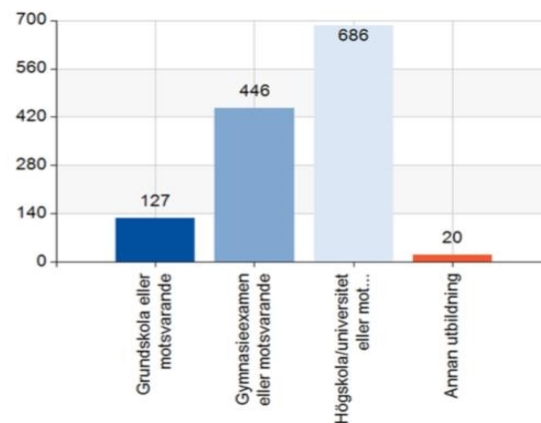

Bild 8: Grafen visar respondenternas utbildningsnivå

5.2 Resultat av andra deluppdraget: Kartlägga om det finns skillnader i Västerbotten beroende på bostadsort i synen på demokratin och fattade beslut

Nedan följer frågorna från enkäten samt ett sammanfattande svar på varje fråga. Frågorna är kursiverade och följs av en sammanfattning av alla svar på frågan.

Fråga: Det senaste valet ägde rum 11 september 2022. Var det första gången du röstade?

Det var 6,2% förstagångsväljare som svarade på enkäten samt 2,7% som svarat att de inte röstat. Resterande 91,1% hade röstat i tidigare val.

Fråga: På vilket sätt röstade du?

Resultatet var ganska jämnt mellan förtidsröstning (52,8%) och röstning på valdagen (47,2%).

Fråga: Varför valde du att rösta på detta sätt (frisvar)?

De flesta personer som valde att förtidsrösta svarade att de tyckte att det är ett enkelt förfarande att göra det och att de inte behöver och måste välja en specifik dag. Att ha frihet att rösta över en tidsperiod underlättar planeringen. En del har

haft sämre erfarenhet av de får stå länge och köa under valdagen och att de efter coronapandemin har lärt sig att inte vara i större grupper. Två citat ses ute till höger.

"Skönt att få rösta utan en påverkan av politiker som står på valdagen och påverkar oss till ingen nytta"

De flesta personer som valde att rösta på valdagen beskriver att det är något fint, traditionellt och otroligt högtidligt och att de alltid kommer att rösta på valdagen. En del förlitade sig inte på att förtidsröstning skulle komma fram och de ville göra det på plats så att det blir ett säkert förfarande. Det känns bra att kunna ändra sin röst fram till valdagen om något parti skulle göra något galet eller att det uppstår situationer som gör att de ångrar sig. Tre citat kan läsas ute till höger.

"Avståndet till vallokalen är lång och det finns tyvärr inget digitalt system så att man kan göra detta idag"

Fråga: Har den praktiska informationen om valets genomförande varit bra för dig?
Drygt två tredjedelar är nöjda med den praktiska informationen. Uppmärksammas bör att nästan en fjärdedel bara är delvis nöjda och hela 8 % inte är nöjda.

"Jag tar på Kavaj, skjorta slips och ett par finare byxor. Stolt över att vi får rösta och vill visa det. Även om det är lönlöst"

Fråga: Var tillgängligheten till vallokalen eller förtidsvalet varit bra för dig?
Nästan 90% svarar att det har varit bra tillgänglighet. Nästan 10% att den varit delvis bra men det är 40 stycken (3,2%) personer som svarat nej.

"Hade inte möjlighet annars, borde finnas ett smidigare sätt än penna och papper, det är 2023 inte 1970"

Fråga: I vilka val röstade du?

"En "helig" dag för demokratin!"

Val till (i %)	Kommunalval	Regionval	Riksdagsval
Ja	98,0	96,8	98,6
Nej	2,0	3,2	1,4

Fråga: Vad är demokrati för dig (frisvar)?

Drygt 900 olika unika svar har lämnats. En del svar är väldigt kortfattade och en del långa med flera synpunkter.

Resultatet av alla svar är att det stora flertalet tar upp att rösträtten, delaktigheten i samhället, allas lika värde, yttrandefrihet, mänskliga rättigheter och folkstyre är så som en definierar vad demokrati är för något. En hel del kritik mot vår demokrati kan också läsas in i svaren. Många beskriver hur de vill att demokratin ska vara, När de beskriver hur det ser ut idag är det många som är negativa till att det inte riktigt fungerar helt ut idag i vår demokrati.

Fråga: Hur tycker du att demokratin fungerar i kommun, region och riksdag?

Övergripande resultat här är att uppfattningen från de svarande är att demokratin fungerar hyfsat väl i kommunerna medan resultatet sjunker ju längre ifrån en kommer. Så uppfattningen är att demokratin fungerar sämre i regionen än kommunerna och ytterligare sämre i riksdagen.

Fråga: Har du tillit till de beslut som fattas i din kommun, region och riket?

Gällande tilliten så kan vi se att det även här är större tillit till demokratin som finns nära, det är högre tillit till kommunala beslut gentemot region och riksdag. När vi tittar på regionen specifikt så verkar det inte skilja något mellan inland och kust, tilliten är generellt låg oavsett inland eller kust.

Fråga: Känner du att du har möjlighet att påverka frågor i din kommun, region och riket?

Det skiljer sig, där fler verkar känna att de kan påverka mer på kommunal nivå än regional och riksnivå.

Fråga: Övriga synpunkter när det gäller demokrati i länet (frisvar)?

Det har inkommit närmare 320 frisvar med synpunkter på demokratin i länet. Svaren kan delas in i några olika kategorier. De absolut flesta svaren handlar om politiken som förs eller som inte förs. Många tycker att politiken ligger långt från vad medborgarna tycker och att en inte vet vilka som verkar som politiker i regionen. I många citat kan en också se ett visst politikerförakt. Några citat finns att läsa här till höger.

Det kom in en del synpunkter på att inlandet glöms bort och att satsningar bara sker på kustbandet. Två citat till höger lite längre ned på sidan.

Det har kommit in en del förslag som att lägga ner regionen, öppna BB i Lycksele med flera. Det kom också in en del synpunkter på själva enkäten.

5.3 Analys av andra deluppdraget: Kartlägga om det finns skillnader i Västerbotten beroende på bostadsort i synen på demokratin och fattade beslut

Beredningen har dragit lärdom av tidigare mandatperiods arbete med enkäter där svårigheter funnits att nå framför allt män och därför speciellt riktat sig med annonsering via Instagram och Facebook till män. Det ser vi har varit lyckat då vi nu i högre utsträckning nått männen med vår enkät. Beredningen har digitalt även riktat annonseringen mot geografiska områden med tidigare lågt valdeltagande. Det är svårt att utläsa resultat från den riktade insatsen. Vid fysiska medborgardialoger riktade beredningen sig också aktivt mot män.

I den digitala enkäten finns det ingen följdfråga till de personer som avstått att rösta i det senaste valet, vilket egentligen hade varit mycket intressant att ställa. När det gäller röstningen så är antalet förtidsröster högt, vilket följer trenden i hela riket att fler och fler förtidsröstar.

På frågan om den praktiska informationen om valets genomförande varit bra, bör siffran på de som inte är nöjda med informationen uppmärksammas. Det var nästan en fjärdedel som bara delvis var nöjda samt hela 8 procent av respondenterna som

"Egentligen ganska lite information om vad som pågår politiskt, om man vare sig har lokalpress eller de ännu viktigare personliga kontakterna till de med information och makt"

"Avståndet mellan partier/förtroendevalda och medborgare ökar år för år. Beslutsfattandet kommer inte längre från engagerade medborgare på vardagsnivå utan beslut och debatter sker utan insyn eller påverkan från de boende."

"Man har inte så mycket koll på regionen."

"Politiker lyssnar inte så mycket på medborgarna utan fokus ligger mer på att folket röstar på dem. De tänker på sin egen karriär och arvoden."

"Synd att de mesta rör kuststäderna medans inlandet får lida"

"Även om det är representativa val så försvinner glesbygdsperspektivet tyvärr. Jag är inte partipolitiskt engagerad så därför har jag inte möjlighet att påverka direkt"

inte var nöjda. Resultatet bör komma kommunerna till del då det kan vara en fråga som de behöver jobba vidare med. Det kan vara mer information på exempelvis SFI (svenska för invandrare) eller översättning till fler språk. Det är svårt att få ut information om valet till alla som behöver hjälp.

Frågan om tillgänglighet till vallokalen är bred och det kan vara svårt att definiera vad tillgänglighet är. Det kan vara svårighet att ta sig till/in i lokalen, ljussättning i lokalen eller svårigheter med att öppna kuverten för att stoppa ner valsedlarna.

Antalet röstande i regionvalet var något lägre än i kommunalval och framför allt riksdagsval. Det var ändå förvånansvärt högt. Frisvaren visar att regionpolitikerna är väldigt anonyma för regionens invånare. Det finns önskemål att ledande politiker från alla partier syns mer ute i regionen. Det är inte helt klart för alla vilket brett uppdrag regionen har.

Vi kan konstatera att många vill säga sitt om vad demokrati är för hen. Erfarenheten från tidigare enkäter är att svarsfrekvensen tenderar att sjunka drastiskt när det blir en fråga med fritextsvar, men här kan vi inte se det. Vår analys är att många av våra respondenter är intresserade och vill berätta för oss vad som är demokrati för dem. Flera av de svarande tar upp de grundläggande beskrivningarna av hur vi definierar demokrati, så bilden av vad demokrati är verkar vara samstämmigt bland de svarande. I fritextsvaren finns det en hel del kritik mot vår representativa demokrati och hur delaktig de som medborgare kan vara förutom den fria rösträtten. Av svaren var det också många som lyfte vikten av en fri och obunden media som kan granska den demokratiska makten.

Geografisk närhet verkar ha stor betydelse för hur bra en tycker att demokratin fungerar. Detta sammankopplat med fritextsvaren i frågan om demokrati ("vad är demokrati för dig?") ger oss analysen att ju längre ifrån beslutande organ en befinner sig så sjunker bedömningen för hur en tycker att demokratin fungerar. Glädjande är att demokratin i det stora hela på kommunal nivå bedöms fungera väl men som regionpolitiker behöver vi samtliga fundera kring vad vi kan göra bättre framåt. Regionvalet brukar ofta kallas för det "bortglömda" valet och den bilden stämmer även överens med resultatet. Det är något som regionpolitiken behöver försöka förändra, även om valdeltagandet är lika som för de övriga valen.

Beredningen tycker det är intressant att se att resultatet inte skiljer mellan kust och inland, vilket många av oss trodde att det skulle göra. Det verkar inte vara mindre tillit i inlandet jämfört med kustnära valkretsar utan det verkar finnas ett generellt missnöje och brist på tillit i hela regionen. Här har regionen och politiken mycket att fundera på. Vi får väga in valdeltagande, märkbart lägre valdeltagande i många små kommuner. Hur påverkar det resultatet här, vilka har svarat på enkäten, enbart personer som har röstat i alla valen, delar av valen eller avstått att rösta? Hade tilliten varit ännu sämre om fler som inte röstat hade svarat på enkäten? Kan vi förutsätta att de som inte röstat har svarat på enkäten? Här skulle nog ytterligare undersökningar behövas för att få mer kunskap om detta.

Politiken och samhället som helhet behöver jobba med att stärka demokratin och förankra politiken i befolkningen. Vi gör bedömningen att geografien spelar stor roll även här. Fler tycks kunna påverka den kommunala politiken jämfört med regionen och riksdagen. Geografisk representationen är viktig och kanske kan det påverka då vi har bättre geografisk representation i regionen jämfört med riksdagen, där representationen från Västerbotten är låg och koncentrerad till några få orter. Vi tror att anledningen till att de svarandes låga känsla av möjlighet att påverka i både region och riksdag kan ha olika anledningar, att det i regionens fall har att göra med en osynlighet och otydlighet från regionpolitiken medan det i riksdagsfrågorna mer har att göra med bristande representation och närvaro av rikspolitiker. Vi drar också analysen att de enskilda partierna har mycket att fundera över, hur de organiserar sig och utser sin representation, men att det också till stor del styrs av valkretsindelning och folkmängd i vår representativa demokrati.

Utifrån den höga andelen med svar om att politikerna i regionen inte syns så måste vi ta detta till oss och bli mer synliga för våra invånare. Ett önskvärt mål borde vara att varje röstberättigad invånare vet vilka toppolitiker som finns inom varje parti som representeras i regionen och vad de står för. Önskvärt vore också att alla vet hur regionen styrs och vilket stort uppdrag som ryms inom regionens verksamhetsområde.

6. Deluppdrag 3: Kartlägga hur regionen och kommunerna arbetar med att nå ut till underrepresenterade grupper för att stärka demokratin.

6.1 Metod för det tredje deluppdraget: Kartlägga hur regionen och kommunerna arbetar med att nå ut till underrepresenterade grupper för att stärka demokratin

Beredningen har tagit kontakt och fört dialoger med Region Västerbottens Kommunikationsstab, Storums- och Malå kommuns kommunsekreterare samt en nationell minoritetssamordnare för en inlandskommun, för att ta reda på vilka insatser regionen och kommunerna gör för att öka jämställdhet, jämlikhet, stärka demokratin och nå fler underrepresenterade grupper.

Vissa grupper av människor kan vara svårare att nå. Det kan vara personer som inte följer ordinarie informationskanaler, exempelvis tv, radio och tidningar, personer som inte kan ta till sig information på grund av språkförståelse eller personer som är mindre benägna att ta till sig information och agera enligt önskat beteende på grund av faktorer som tillit, attityder eller strukturer. Identifierade särskilda grupper som är svåra att nå kan till exempel vara personer som är utrikesfödda, papperslösa, personer med missbruksproblematik, hemlösa, personer i vissa grupper av funktionsvariationer (exempelvis nedsatt kognitionsförmåga) och vissa

minoritetsgrupper. I vissa fall kan det också vara svårare att nå ungdomar. Det gäller hitta nya vägar för att nå dessa grupper, både arbeta brett och med riktade insatser mot dessa grupper.

6.2 Resultat av tredje deluppdraget: Kartlägg a hur regionen och kommunerna arbetar med att nå ut till underrepresenterade grupper för att stärka demokratin

Beredningen har konstaterat att många av kommunerna i länet har speciella instanser för att jobba med att stärka demokratin. Exempelvis har Vilhelmina, Robertsfors och Nordmalings kommuner demokratiberedningar, Umeå kommun har ett jämställdhetsutskott och Skellefteå kommun har en jämlikhetsberedning. Många kommuner arbetar med olika rådgivande organ som ett led att öka inflytandet för olika grupper i samhället. Kommuner och regioner är också enligt lag (LoMN 2009:724) skyldig att samråda med de nationella minoriteterna som ett led i att ge dem möjlighet till inflytande i frågor i samhället som berör dem.

Region Västerbotten

Beredningen har följt upp hur Region Västerbottens Kommunikationsstab arbetat med att nå ut med viktig information om pandemin och vaccinering till underrepresenterade grupper, som ett led i att stärka demokratin. En viktig del i en demokrati är att nå ut med saklig information till alla medborgare. Medborgarna kan sedan utifrån informationen göra bra och trygga val.

Kommunikationsstaben behövde nå alla medborgare i hela länet under pandemin, även de grupper som kan vara svåra att nå. Kommunikationsstaben diskuterade vilka grupper som var svårare att nå och konstaterade att staben inte bara kunde använda de ordinarie kanaler som finns att tillgå. Exempelvis vet staben att vissa utländska medborgare oftare följer utländska kanaler, vissa personer har svårt med det svenska språket, vissa har nedsatt kognitionsförmåga och behöver anpassad information, vissa grupper följer inte nyhetsflödet och dess kanaler. Kommunikationsstaben tog därför fram flera alternativa strategier för att nå fram brett över hela länet.

Samverkan med andra aktörer i samhället, exempelvis olika föreningar, har varit helt avgörande för att nå ut till dessa grupper. Genom att använda vissa nyckelpersoner, som gruppen känner väl och har förtroende för, har regionen kunnat nå ut till fler grupper med viktig information om pandemin. För att nå ungdomarna och de unga vuxna tog staben fram riktade filmer om exempelvis en grillkväll, krogbesök eller konsertbesök. Att använda sig av kontaktpersoner för att även nå yngre personer har också varit framgångsrikt.

Storumans kommun

I Storumans kommun genomförs exempelvis ortsträffar när större frågor ska hanteras i kommunen. På så sätt skapas en yta mellan kommunala verksamheter

och medborgare. Dialoger har tidigare genomförts med byaträffar där tjänstepersoner och politisk ledning funnits med. Medborgarförslag finns i Storumans kommun, vilket är ett sätt att öka medborgarnas möjlighet att påverka sin kommun och öka det demokratiska inflytandet.

Det finns generöst med lokaler och öppettider inför val, men även förtidsröstning och ambulerande valmottagande på äldreboenden för att möjliggöra valdeltagande för personer med försämrad mobilitet. Personer med försämrad möjlighet att ta sig till vallokal har möjlighet att kontakta valnämnd för ambulerande valdeltagande i hemmet.

I grundskolan jobbas det aktivt med demokrati genom att eleverna bland annat får lämna in medborgarförslag.

Malå kommun

I Malå har ambulerande röstmottagande på äldreboende inte införts, men generellt ambulerande i kommunen finns. I kommunen finns det ingen specifik demokratiberedning, utan alla enheter ska jobba med inflytandefrågor.

Den politiska ledningen har haft regelbundna öppna träffar på kommunbiblioteket. Kommunen arbetar med medborgarförslag.

Högstadiet brukar i undervisningen arbeta med medborgarinflytande och skriva medborgarförslag. "Låtsasval" i kommunen där lokalpolitiker deltagit och där skolungdomar skapat egna partier i ett skolval. Valdeltagare under detta val var lokala politiker och föräldrar.

Fritidsgården och kulturskolan har jobbat med projekt "tuta för demokrati". Motioner där demokratisk utveckling sätts i fokus, ex en ungdomsstrategi. Det finns ett rikt föreningsliv som är aktiva och där samverkan mellan kommun och representanter från föreningar jobbar tillsammans.

Inför valet jobbas det mycket med kommunikation via sociala medier men även lokala annonser. Kommunen arbetar mycket med information ut till äldreboenden och användande av ambulerande val. Valinformationen fanns tillgänglig på andra språk och förtidsröstandet var stort.

Minoritetssamordnare i en inlandskommun

Nationella minoritetssamordnare finns i många kommuner. Beredningen har haft en dialog med en nationell minoritetssamordnare i en inlandskommun där det finns en hög andel samisk befolkning. Inget strukturerat arbete finns här för andra nationella minoriteter, och det är oklart om de andra nationella minoritetsgrupperna finns i kommunen.

6.3 Analys av tredje deluppdraget: Kartlägga hur regionen och kommunerna arbetar med att nå ut till underrepresenterade grupper för att stärka demokratin

Beredningen har fört dialoger med kommunsekreterare, nationell minoritetssamordnare och Kommunikationsstaben på Region Västerbotten för att få kunskap hur kommuner och regionen arbetar med olika insatser för att nå underrepresenterade grupper. Detta deluppdrag är så pass stort så beredningen inte kommer att hinna få så stor samlad kunskap som den skulle önska. Beredningens förslag är att få arbeta vidare med uppdraget kommande år.

Beredningen kan konstatera att mycket handlar om kommunikation, och hur vi når ut till medborgare och gör dem deltagande i samhället. Det är viktigt att fånga upp engagemang, men även att förstå eller kartlägga varför invånarna inte är engagerade.

När det gäller nationella minoriteter är det en svår balansgång att med små resurser förhålla sig till alla nationella minoriteter då inte alla "kliver fram". Samer är ett urfolk, men ett splittrat urfolk så det är svårt att nå alla. Det finns stora konflikter mellan majoritetssamhälle och samer men även mellan olika samiska intressen och grupperingar. Regionen och kommunerna får statsbidrag för de förvaltningsområden de ansvarar för. Men det är ett stort uppdrag att främja språk, kultur och näring för exempelvis den samiska befolkningen i ett förvaltningsområde. Sverige har fem nationella minoriteter och Region Västerbotten är förvaltningsområde för finska, meänkieli och samiska.

I Region Västerbotten finns en demokratiberedning med förtroendevalda från hela länet. Ett av uppdragen är att undersöka hur Västerbottningen upplever att demokratin fungerar. Därför vill vi ställa några frågor om demokrati och hoppas att du vill fylla i denna enkät som tar cirka fem minuter.

Vi vill också ge dig möjlighet att lämna synpunkter om vad som kan förbättras när det gäller demokratin i länet.

Ålder

- Yngre och upp till 20 år
- 21–30 år
- 31–50 år
- 51–65 år
- 66–80 år
- Äldre än 80 år

Kön, juridiskt kön

- Man
- Kvinna

Utbildningsnivå

- Grundskola eller motsvarande
- Gymnasieexamen eller motsvarande
- Högskola/universitet eller motsvarande
- Annan utbildning:

Tillhör du någon minoritetsgrupp?

- Ja
- Nej

Tillhör du någon av följande minoritetsgrupp?

- Utomnordisk bakgrund
- Nationell minoritet

Sysselsättning

- Arbetar
- Studerar
- Sjukskriven
- Arbetslös
- Pensionär
- Annat

I vilken kommun bor du i?

☐ Bjurholm	☐ Norsjö	☐ Umeå
☐ Dorotea	☐ Robertsfors	☐ Vilhelmina
☐ Lycksele	☐ Skellefteå	☐ Vindeln
☐ Nordmaling	☐ Sorsele	☐ Vännäs
☐ Malå	☐ Storuman	☐ Åsele

Frågor om syn på demokrati och fattade beslut

Det senaste valet ägde rum 11 september 2022.

Var det första gången du röstade?

- Ja
- Nej
- Röstade inte

På vilket sätt röstade du?

- Förtidsröst
- Valdagen

Varför valde du att rösta på detta sätt?

Har den praktiska informationen om valets genomförande varit bra för dig?

- Ja
- Delvis
- Nej

Var tillgängligheten till vallokalen eller förtidsvalet bra för dig?

- Ja
- Delvis
- Nej

VÄND

I vilka val röstade du?

	Ja	Nej
Kommunala valet	☐	☐
Regionala valet	☐	☐
Riksdagsvalet	☐	☐

Vad är demokrati för dig?

Hur tycker du demokratin fungerar i din kommun?

- Jättebra
- Bra
- Medel
- Mindre bra
- Inte alls

Hur tycker du demokratin fungerar i regionen?

- Jättebra
- Bra
- Medel
- Mindre bra
- Inte alls

Hur tycker du demokratin fungerar i riket?

- Jättebra
- Bra
- Medel
- Mindre bra
- Inte alls

Har du tillit till de beslut som fattas i din kommun?

- Ja
- Ganska mycket
- Ganska lite
- Nej

Har du tillit till de beslut som fattas i regionen?

- Ja
- Ganska mycket
- Ganska lite
- Nej

Har du tillit till de beslut som fattas i riksdagen?

- Ja
- Ganska mycket
- Ganska lite
- Nej

Känner du att du har möjlighet att påverka frågor i din kommun?

- Ja
- Ganska mycket
- Ganska lite
- Nej

Känner du att du har möjlighet att påverka frågor i regionen?

- Ja
- Ganska mycket
- Ganska lite
- Nej

Känner du att du har möjlighet att påverka frågor i riksdagen?

- Ja
- Ganska mycket
- Ganska lite
- Nej

Övriga synpunkter när det gäller demokrati i länet

Om du vill ta del av rapporten när den är klar, lämna din e-postadress här:

TACK FÖR DIN MEDVERKAN!